

će knjiga zasigurno biti i važan izvor informacija vezanih kako za povijest svakodnevice u rimsko doba, tako i o tome tko se i kada nastanjivao na istarskome tlu te bi zasigurno trebala biti i poticaj daljnjim istraživanjima sličnih tema.

David Orlović

Egidio Ivetic,
L'Istria moderna 1500-1797, una regione confine,
Verona: Cierre edizioni, 2010., 188 str.

U sklopu knjižnice Biblioteca nordest – nuova serie (broj 88) u svibnju 2010. godine izdavačka kuća Cierre edizioni objavila je knjigu Egidia Ivetica pod naslovom *L'Istria moderna 1500-1797, una regione confine*. Riječ je o dopunjenom i prerađenom izdanju knjige objavljene od Centra za povijesna istraživanja Rovinj 1999. godine pod naslovom *L'Istria moderna – Un'introduzione ai secoli XVI-XVIII*.

U uvodu (9-14) autor objašnjava kako su razmjena ideja s kolegama o načinu kako pisati regionalnu povijest te nova istraživačka iskustva, ponajviše vezana uz istraživanje graničnih područja (kroz suradnju na projektu Triplex Confinium), rezultirala potrebom dopune i revizije prvog izdanja.

Novo je izdanje podijeljeno na tri glavna poglavlja: I. "Između Venecije i Habsburgovaca" (15-62), II. "Stanovništvo i resursi" (63-102), III. "Društvo i kultura" (103-152), dok su u prvom izdanju poglavlja bila četiri: I. "Između Republike i Carstva", II. "Ekonomska baza" i III. "Društvo", IV. "Historiografija".

U poglavlju (15-61) pod naslovom "Između Venecije i Habsburgovaca" problematizira Istru u razdoblju 1420. – 1797. kao granični prostor između dvaju vladara. Mletačka je Istra zauzimala 2/3 poluotoka, a habsburška 1/3. Dvije su se Istre razlikovale gospodarstvima, teritorijem, jezikom, kulturom, kao i dvama različitim političkim i upravnim modelima: prva je bila komunalna s gradovima, kontadima i pokojim feudom, a druga feudalna ("grozd feudalnih gospoštija između unutrašnjosti poluotoka i Kvarnera" koje su Habsburgovci od 1374. davali u zakup vazalima). Dvije su Istre bile mjesto sukoba, ali i mjesto susreta i suradnje. Autor Istru pokušava sagledati s mnogih aspekata. U geografskom smislu predlaže određenje Istre kao romboidnog tijela s tri

morske stranice (Istra je i doživljavana kao “morska regija”) i jednom kopnom, koju čini Kras.

Razdoblje ranog novog vijeka, tzv. “starog režima”, u Istri je određeno početkom 16. stoljeća (1508. – 1535.), kada se dogodilo definitivno razgraničenje između Venecije i Habsburgovaca, te 1797. godinom kada je prestala postojati Mletačka Republika (prije tog razdoblja, od 1420. do 20-ih godina 16. stoljeća, pokušavaju se definirati političke ravnoteže na prostoru od Akvileje do Kvarnera). Istru u razdoblju od 16. do kraja 18. stoljeća obilježava proces tranzicije od komunalnog partikularizma do provincije, koji se u mletačkom dijelu Istre dijelom uspio ostvariti. To je i razdoblje ratova koji su ekonomski i demografski opustošili poluotok (1508. – 1535., 1615. – 1617/18.), epidemija koje su desetkovale ionako malobrojne stanovnike te kolonizacije novim stanovnicima. Autor navodi da su u ranonovovjekovlju postojale konstante kao komun, selo, feudalna jurisdikcija, župa, kler i bratovština.

Razgraničenjem mletačkog i austrijskog dijela Istre 1535. godine opseg mletačkog dijela porastao je s oko 2000 km² na 2400 km² pripajanjem feudalnih jurisdikcija Barban, Rakalj, Završje, Vižinada, Svetvinčenat, Momjan, Grimalda, Marčenigla i Račice. Habsburška je Istra zauzimala 750 km² (Pazinska knežija, gospoštije Lupoglav [Mahrenfels] i Kožljak [Wachsenstein], posjedi pićanskog biskupa, gospoštija Grdoselo, Paz i Gradinje te Sveti Petar u Šumi), odnosno 1000 km² uključujući Kastav i teritorij Kvarnera. Nakon ove podjele mletačka su područja okruživala Pazinsku knežiju.

Austrija i Venecija su razdoblju od 1535. do početka Kandijskog rata 1645. godine na prostoru gornjeg Jadrana pokušavale dokazati tko je jači (autor govori i o tzv. politici “braccio di ferro”), što je ovaj prostor dovelo do teških gubitaka i dramatičnih životnih prilika. Od razdoblja Kandijskog rata (1645. – 1669.), čija se druga linija fronte odvijala u Dalmaciji, pa preko Morejskog rata (1684. – 1699.), u kojem su Venecija i Austrija bile saveznice, situacija na gornjem Jadranu se promijenila. Između 1645. i 1670. u Istri se događa i posljednji val ranonovovjekovne kolonizacije.

Iako je mletačkom dijelu Istre posvećen veći dio ove knjige, autor otvara i neke važne teme i probleme vezane uz austrijski dio. Naglašava razliku između pojma Pazinska knežija (Contea di Pisino, Grafschaft Mitterburg) i Istarska knežija (Contea d'Istria, Grafschaft zu Isterreich). U sastavu Pazinske knežije bili su Pazin, Stari Pazin, Beram, Žminj, Tinjan, Lindar, Gračišće, Pićan, Trviž, Kringa, Kršikla, Kašćerga, Butonega, Zarečje, Borut, Previž,

Cerovlje, Novaki, Brseč, Učka, Lovran, Brest, Vranja i Buljun, dok je drugi pojam označavao ukupnost posjeda koje su Habsburgovci dobili 1374. godine, a koji su se 1535. godine sastojali od Pazinske knežije i gosposštije Kožljak, gosposštije Lupoglav i feuda Kršan, Grdoselo, Paz, beneficija Gologorica, feudalnih posjeda pičanskog biskupa (Škopljak i Tupljak) te posjeda Samostana sv. Petra u šumi. Ova su područja od ranonovovjekovnog razdoblja gravitirala prema Kranjskoj.

Kako se autor u mnogim radovima bavio demografskim pitanjima u Istri (1997. godine izdao je knjigu *La popolazione dell'Istria nell'età moderna. Lineamenti evolutivi*), drugo je poglavlje ove knjige pod naslovom "Stanovništvo i resursi" (63-102) posvećeno demografiji i ekonomskoj situaciji u Istri. Navodi kako je šesnaesto stoljeće ključno za razumijevanje demografskog pada u regiji. Nakon demografskog pada izazvanog ratom 1508. – 1516. dogodio se porast zahvaljujući kolonizaciji, pa se 1554. govori o više od 50000 stanovnika u mletačkom dijelu Istre. Čini se da je demografski maksimum čitavog 16. stoljeća postignut 1575. – 1580., kada su mletački i austrijski dio Istre zajedno brojali oko 80000 stanovnika. Sukobi između mletačkih i austrijskih podanika od 1590. pa do Uskočkog rata rezultirali su smanjivanjem broja stanovnika (1625. godine živi oko 40000 stanovnika u mletačkom i 8000 – 9000 u austrijskom dijelu Istre). Autor naglašava kako postoje razlike od jednog do drugog područja Poluotoka: primjerice, sjeverna je Istra bila manje pogođena ratnim zbivanjima i kugom 1553., a kako su gradovi tamo bili vezani uz proizvodnju soli, dobro su se držali sve do kuge 30-ih godina 17. stoljeća. Područje oko rijeke Mirne bilo je relativno stabilno, kao i Bužeština i Labinština, dok je u zapadnoj Istri, gdje su ruralna područja primila, ali i izgubila nove stanovnike, situacija bila dosta lošija. Naročito su loše stajali Poreč, Pula i Novigrad koji su krajem 16. stoljeća imali svega nekoliko stotina stanovnika. Unutarnja Istra doživjela je porast stanovništva zbog kolonizacije između 1530. i 1590. godine. Procjenjuje se da je krajem 16. stoljeća u austrijskom dijelu Istre bilo oko 13000 stanovnika, a nakon Uskočkog rata od 9000 – 10000 stanovnika.

Najkritičnije razdoblje koje je regija doživjela bilo je ono između 1590. i 1630-ih. Pretpostavlja se da je u razdoblju 1630. – 1635. bio najmanji broj stanovnika uopće, ali se od tada do 1650. bilježi najznačajniji porast (možda najznačajniji uz onaj u razdoblju 1740. – 1780.). Najveći doprinos demografskom rastu pripisuje se imigracijama pa autor ističe kako nije bio problem dovesti novo stanovništvo, već isto zadržati.

Za 18. su stoljeće procjene broja stanovnika vjerodostojnije. U čitavoj se Mletačkoj Republici, pa tako i u mletačkom dijelu Istre, 1766. godine uvode tzv. *Anagrafi venete*, a uz njih su u 18. stoljeću i matične knjige krštenih, vjenčanih i umrlih već vodene i u najmanjoj župi. U razdoblju 1776. – 1781. broj stanovnika mletačkog dijela Istre dosegao je 92-94000 stanovnika. Čini se da je to rezultat tendencije koja je pokrenuta u drugoj polovici 17. stoljeća (1680. – 1680.), kada se propagirala sadnja žitarica u maslinicima i vinogradima na uštrb uzgoja, odnosno ribarenje, proizvodnja soli i iskorištavanje šuma.

U poglavlju o stanovništvu autor govori i o naseljima čija se tipologija mijenjala kroz stoljeća. U južnoj Istri, kao i na Poreštini, za vrijeme depopulacije 1480. – 1530. najprije su napuštena mala sela i kontrade kako bi se naselili mali kašteli i zidinama opasana mjesta. Od 16. stoljeća bilježi se impresivno propadanje Pule, Poreča i Novigrada, dok su neka mjesta, kao primjerice Vodnjan, doživljavala upravo suprotno. Najbolje su se maloj gustoći naseljenosti prilagodila velika sela te urbana središta nižeg tipa (*castelli* i *terre*). Navodi kako se tijekom 18. stoljeća razvio i usustavio razmještaj naseljenih mjesta: utvrde (*castelli*) i trgovišta (*terre*), koji dominiraju sredinom 17. stoljeća, zamijenjeni su gradovima i kontradama. Gotovo polovica stanovništva mletačkog dijela Istre sredinom 18. stoljeća živjela je u urbanom ili poluurbanom prostoru (*città*, *terre* i *castelli*), preostala polovica živjela je u kontradama, a upravo su kontrade predstavljale koloniziranu Istru.

Organizirana kolonizacija je jedna od glavnih tema istarskog novovjekovlja. Venecija si nije mogla dopustiti nenaseljen “štit Republike”. Novo stanovništvo našli su u kontadima Zadra i Šibenika, kamo se pred Osmanlijama slilo morlačko stanovništvo iz unutrašnjosti.

Problematici kolonizacije autor poklanja dosta prostora i navodi kako ona ima najmanje šest karakteristika: 1. premještanje, tj. više ili manje organizirana imigracija grupa ili čitavih malih sela s područja današnje unutarne Dalmacije, Like, zapadne Bosne, Hercegovine, Boke kotorske i u manjoj mjeri iz mletačkih i grčkih područja te područja talijanske Romagne; 2. izvanredno dugo trajanje pothvata (1520. – 1670.); 3. provincijska i jadranska politika Venecije koja je povezivala političke, upravne i vojne potrebe Istre i Dalmacije; 4. utjecaj kolona na ekonomske i društvene prilike u Istri; 5. cijena kolonizacijskog pothvata za Veneciju te 6. etničko, kulturalno i jezično mijenjanje istarskog sela. Dugo trajanje kolonizacijskog procesa podijelio je u tri razdoblja.

Prvo, najdelikatnije razdoblje, u kojem su se trebala naseliti područja uz granicu smješta u vremenski okvir između 1520. i 1560. godine (tada nastaju

Krnica i Rovinjsko Selo, a mnogi koloni dolaze i na područje Svetog Lovreča). Računa se da je do 1554. godine, dakle u 30 godina, naseljeno oko 2000 obitelji ili oko 9000 stanovnika. Drugo razdoblje je ono od 1560. do 1618. godine, u kojem je Mletačka Republika čitav proces detaljnije organizirala i osnovala ured Providura za neobrađena dobra (1556.), a tada se dogodio i Ciparski rat koji je intenzivirao dolaske novih stanovnika. Dana im je zemlja koja se barem 20 godina smatrala neobrađenom, a koja se koristila kao pašnjak ili za sječu drva, pa je to dovelo do sukoba starih i novih stanovnika. Naglašava kako nije bilo dovoljno dovesti ljude, već je trebalo osmisliti novu, isplativiju ekonomsku strategiju (razvoj poljoprivrede, maslinarstvo...), a to je dovodilo do sukoba sa starim načinom ekonomskog razmišljanja. Niz je razloga zbog kojih tako nešto nije uspjelo, osim nekih sretnih slučajeva poput Premanture (tenzije zbog uskočkog pitanja, nestašice 1590. – 1600., kuga 1630. – 1631.). Završno razdoblje kolonizacije smješta u 17. stoljeće (1618. – 1670./5.), kada kolonizacija kreće ispočetka. Tada je u Istru došlo gotovo 10000 novih stanovnika. Ističe kako kolonizacija nije dala trenutačne rezultate, već se oni uočavaju tek krajem 17. i u 18. stoljeću. Završetkom kolonizacije počelo je novo razdoblje – od faze osvajanja teritorija prešlo se u fazu sigurnosti i integracije. To posebno vrijedi za zapadni dio Istre, tj. za područje od Mirne do Raše – tzv. istarsku Morlakiju. Autor zaključuje kako temelj slavenske ili hrvatske Istre čini upravo kolonizacija u ranom novom vijeku.

Govoreći o ekonomiji Istre u ranom novom vijeku, prostor sagledava iz različitih perspektiva i nudi nove mogućnosti promatranja inzistirajući na subregionalnosti i različitostima od područja do područja. U ranom novom vijeku postoje dva karakteristična razdoblja u istarskoj ekonomiji: prvo, od 1500. do 1650., koje autor naziva razdobljem stagnacije, i drugo, od 1650. do 1780./1790., kao razdoblje oporavka vezanog uz rezultate kolonizacije. Autor naglašava da ta razdoblja nisu jedinstvena za čitavu mletačku Istru i predlaže sagledavanje ekonomije u Istri kroz podjelu na (1) sjevernu Istru (Milje, Kopar, Izola i Piran te feud Momjan), za koju kaže da je jedina stabilna i u kojoj do 18. stoljeća obitava 40 % ukupnog broja stanovnika, (2) Bužeštinu (u upravnom smislu odgovara Rašporskom kapetanatu i proteže se do padina Učke), (3) dolinu Mirne (Grožnjan, Motovun, Oprtalj te feudi Završje i Vižinada), za koju su karakteristični poljoprivreda i sječa javnih šuma, (4) zapadnu Istru (Umag, Novigrad, Rovinj, Poreč, Bale, Vodnjan i Pula te feudi Funtana, Vrsar, Sv. Mihovil na Limu, Gradina [*Geroldia*], Dvigrad, Svetvincent i Barban) i (5) Labinštinu s Plominom. Sjeverna i zapadna Istra, kao i dolina

Mirne, jako su vezane uz Veneciju (sol, drvo, kamen...), pa te tri zone zajedno ekonomski “vuku” ostatak Poluotoka.

Predlaže podjelu i za austrijski dio Istre koji također nije jedinstven u ekonomskom i demografskom pogledu: Pazinština do gornjeg dijela doline Raše, istarski Kras i kvarnerska obala od Mošćenica do Kastva.

Autor govori i o ranonovovjekovnim djelatnostima, među kojima su značajne one vezane uz eksploataciju šuma. Sječa šuma i prodaja drva bili su sezonski poslovi koji sežu još u 13./14. stoljeće. Drvo se eksploatiralo u smislu svežnjeva za ogrjev (*fassinzi*) i drva za mletački Arsenal i gradnju u Veneciji, što su nadzirali mletački providuri za šume u Istri. Uz eksploataciju šuma veže se i karatada (*carratada*) – prijevoz trupaca do luka za ukrcaj od kojih je najvažnija bila luka na Mirni (*Porto Quietto*), a odnosi se ponajviše na seljake središnje i sjeverne Istre. Kad je riječ o poljoprivredi, ističe kako je, prema kazivanju mletačkih rektora, Istra proizvodila količinu žitarica dovoljnu za četiri do šest mjeseci. Predlaže promatranje problematike kroz podjelu na fontike koji su tada postojali. Svaka je općina (*podesteria*) brinula za sebe i nabavljala žitarice na najpovoljnijim tržištima, pa je stoga mreža istarskih fontika dio jadranskog tržišta žitarica, a to pitanje predstavlja ekonomski mehanizam koji još predstoji istražiti.

Ivetic spominje i poznati mit o poreznom uznemiravanju od strane Venecije, prema kojem je Venecija privezala uz sebe istarsku periferiju velikim porezima i prekomjernim iskorištavanjem resursa i ljudi, što je rezultiralo ekonomskom dekadencijom Istre. Poreznu opterećenost mletačkih podanika prikazuje na primjeru Bala i teretima koje su bili dužni davati stanovnici tog mjesta. Ističe kako stanovnici daju komunu/općini, podestatu/načelniku i Državi/Provinciji te Crkvi, a u slučaju rata postoje i izvanredna davanja. Na pitanje jesu li davanja bila prevelika odgovor je: ovisi o primanjima/proizvodnji, odnosno o ljetini. Dobar dio tih davanja vraćao se u Istru kroz subvencije, pomoći, plaće i sl. Drugačije je bilo u austrijskom dijelu Istre: prema feudalnome modelu, tamo je postojao urbar u kojemu su bila zabilježena davanja.

Razlika između mletačkog i austrijskog dijela bila je u tome što je u prvome postojalo neizravno oporezivanje koje je pogađalo trgovinu i potrošnju (porezni sustav se temeljio na aktivnosti proizvođača, a davanja su uvijek imala statutarna obrazloženja), dok su u drugom postojali porezi koji su se ticali izravno proizvodnje.

Treće poglavlje, o društvu i kulturi (103-152), započinje određivanjem tipova naselja. Obalni pojas mletačke Istre sastojao se od četiri grada (*città*:

Kopar, Novigrad, Poreč i Pula) te šest trgovišta (*terre*: Milje, Izola, Piran, Umag, Rovinj i Labin). Riječ je o malim gradovima koji su u ranom novom vijeku imali od nekoliko stotina do 4000 stanovnika. Zajedno su 1770. brojili 29000 stanovnika (kao Padova).

Početkom 18. stoljeća po važnosti i prestižu na prvom je mjestu bio Kopar, sjedište kapetana i načelnika te biskupa s brojnim nobilima. Slijedio je Poreč, koji je između 1670. i 1760. oživio svoje gradsko vijeće prihvaćajući mnoge strance, pa Piran, Pula i Novigrad te iza njih Rovinj, Labin, Motovun, Izola i Umag.

Za urbana naselja, odnosno urbano istarsko društvo, u ranom novovjekovlju predlaže periodizaciju na četiri razdoblja koja su definirana odnosima među društvenim slojevima. Kad govori o nobilima, navodi razlike između istarskih gradova i gradskih vijeća te ističe kako arhivski fondovi otkrivaju ekonomsku bazu sloja na vlasti, a ona se sastoji od zemljišnih prihoda. Urbana dimenzija bila je i fizički označena zidovima, tornjevima, gradskim vratima, ali i jezikom. Međutim, gradovi su se na poljoprivredu oslanjali ne manje nego sela.

Odnos Talijana i Slavena u Istri pokušalo se od strane mnogih povjesničara objasniti kroz dualizam talijanskog grada i slavenskog sela, tj. ideju gradske države suprotstavljene seoskoj/ruralnoj državi. Na taj su način objašnjavali proces kulturalne asimilacije i nacionalne apsorpcije Slavena u talijanske gradove, ali i Talijana (Furlani, Krnjeli i Veneti) u slavenska sela. Navodi kako ruralni svijet nije počinjao u Vrhu, Svetvinčentu ili Rovinjskom Selu, već u samom Kopru, u salonu markiza Gravisija, vlasnika Kostela (*Pietrapelosa*). Čitavo je istarsko plemstvo neizbježno bilo povezano sa zemljom, odnosno prihodima iz kontada. Ruralna dimenzija nije imala, niti je mogla imati točnu granicu.

Na selu su moć imale 3-4 najbogatije obitelji, čiji su se glavari izmjenjivali u ulogama župana i sudaca.

Banditizam je bio rašireniji u manjim mjestima, duž komunikacijskih putova i na određenim punktovima Poluotoka (Morlakija, granice Morlakije i granice između austrijske i mletačke Istre – Limski kanal, Dvigrad). Za prva desetljeća 18. st. autor daje i klasifikaciju najopasnijih područja: dvigradska jurisdikcija (ponajviše Kanfanar), područje između austrijskog Tinjana i mletačke Baderne, lokalni konflikti na granici Krasa te morlačka sela Puljštine i Poreštine.

U cjelini posvećenom vjerskom životu u Istri ističe da povijest Crkve i vjerskog života u Istri možemo odrediti stoljećima: 16. st. je označeno lute-

ranskim strujama, kao i katoličkim odgovorom, u 17. st. se na nenaseljenim i koloniziranim kontadima vjerski život trebao organizirati s novim ljudima u klimi sukoba i posttridentinske reforme, a 18. st. predstavlja stabilizaciju i ekonomski oporavak, demografsku ekspanziju te razvoj župa i crkvenih struktura. Do 1783. Istra je podijeljena na šest starih dijeceza: Pula, Poreč, Novigrad, Pićan, Kopar i Trst. Osim Pićna, sve su ostale dijeceze bile podijeljene graničnom linijom između Austrije i Venecije.

Sredinom 18. stoljeća biskup Negri javlja da u župama talijanskog govornog područja liturgiju služe na latinskom, a u župama slavenskog govornog područja koristi se slavenski. Desetljeće kasnije u svim se župama liturgija obavlja na latinskom, samo se propovjedi i kateheza u ruralnim župama odvijaju još na “ilirskom”.

Predzadnja cjelina nadovezuje se na jezik spominjan u liturgiji i problematizira mletačku i slavensku Istru. Etnički dualizam se smatrao pitanjem velikog značaja od mletačke ili austrijske vlasti. U tom smislu autor postavlja pitanje koje to narode i koje etničke skupine nalazimo u Istri između 16. i 18. stoljeća te postoji li tada uopće slavenska i talijanska/mletačka Istra? U “starom režimu” nije bilo pojma nacionalnosti kakav danas poznajemo. Bivanje mletačkim podanikom (Markulin) ili austrijskim podanikom (Kraljevac) osjećalo se više duž granice jer je granica značila i sukobe u ekonomskom smislu.

Ono što danas smatramo nacionalnim ili pak etničkim identitetom u prednacionalnom razdoblju poklapalo se s društvenim, religioznim i teritorijalnim identitetom, koji su često doživljavani odvojeno. Autor problematiku promatra kroz jezik te govori o slavenskoj i istrovenetskoj Istri.

Za razliku od prethodnog izdanja, izostavljeno je poglavlje o historiografiji, a dodana je i kronologija (153–158) te bibliografija ažurirana do 2009. godine (159–180), a dodano je i kazalo imena i mjesta. Prethodno je izdanje bilo popraćeno nizom zanimljivih karata i grafikona, što je u ovom izdanju izbačeno (samo se na početku nalaze karte koje prikazuju mletački i austrijski dio Istre).

Kako je u uvodu i sam napisao, Ivetic ovom knjigom pokušava razbiti novinarsko-memoarsku predodžbu o Istri kao mjestu mržnje i konflikta između slavenskog i talijanskog življa u razdoblju ranog novog vijeka i u tom smislu postavlja niz pitanja: što je Istra, je li to granična regija, kako se u njoj isprepliću granice i kulture Hrvatske, Italije i Slovenije, gdje je granica između istrovenetske ili talijanske i slavenske Istre, kako je etnička situacija povezana s relacijom selo – grad?

Knjiga je rezultat dugogodišnjeg promišljanja i istraživanja problematika istarskog ranonovovjekovlja za koje autor nudi niz različitih mogućnosti istraživanja ove granične regije.

Danijela Doblanović

Bartolomeo Giorgini,
Povijesni pregled Labina i okolice,
Labin: Mathias Flacius, 2010., 100 str.

Knjiga *Povijesni pregled Labina i okolice* labinskog ljekarnika i povjesničara Bartolomea Giorginija izvorno je napisana 1731. na talijanskom jeziku, a 2010. prvi je put objavljena na hrvatskom jeziku, u prijevodu Vanese Begić.

Bartolomeo Giorgini je svoje djelo, napisano u 12 poglavlja, posvetio venecijanskom plemiću Giovanniju Premarinu. Sam je Giorgini bio rodom iz Italije, a u Labinu je službovao kao ljekarnik. Marijan Milevoj u predgovoru ističe da je poznato vrlo malo podataka o samom autoru. Njegov je tekst prvi put objavljen 1846. u časopisu *L'Istria*, čiji je urednik bio Pietro Kandler, a drugi put 1906. u časopisu *Atti e memorie della Società istriana di archeologia e storia patria* (sv. XXII).

U prvim poglavljima knjige Giorgini se bavi nastankom Labina ističući da je vrlo teško govoriti o preciznom datumu nastanka naselja jer to nije bilo poznato ni grčkim povjesničarima. Smatra da je Labin nastao puno prije utemeljenja Rima, i to oko 500 godina. Stari grad razvio se na vrhu brijega iznad rijeke Raše, kako zbog bolje mogućnosti obrane, tako i radi izbjegavanja nezdravog močvarnoga zraka. Tek u XVI. st. Labin se zbog brojnih doseljenih stanovnika proširio izvan zidina Staroga grada. Po Giorginijevim riječima, u vrijeme Mletačke Republike Labin je doživio velik sjaj i raskoš, za razliku od drugih gradova pod njezinom vlašću. Venecija je dala okružiti grad zidinama s pet kvadratnih kula, a izgrađene su i obrambene utvrde u okolici Labina, Plominu i Rapcu, te su u XVII. st., zbog senjskih uskoka koji su harali Istrom, izgrađena nova vrata na ulazu u Stari grad. Giorgini donosi i zanimljive podatke o starosti labinskog kaštela koji datira još u doba Rimljana, s obzirom na to da postoji latinski natpis u kamenu koji svjedoči o prisutnosti starih Rimljana.